

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Sociální kontexty vnímání filmů s homosexuální tematikou

Kristýna Malíková

Bakalářská práce

2009

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku homosexuality a jejího zobrazování v médiích, zejména ve filmu. Společnost a film se navzájem úzce ovlivňují, a proto má reprezentace sexuálních menšin ve filmu dopad na smýšlení společnosti a to následně zase na filmovou tvorbu. Práce se zabývá homosexualitou všeobecně, jejím obrazem v médiích a tématy s tím souvisejícími jako je stereotypizace a cenzura. Důraz je kladen i na prozkoumání pohledu na homosexualitu v českých médiích a jejich proměnách v průběhu historie až do současnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

homosexualita, média, film, zobrazování, stereotypy, cenzura

TITLE

Social contexts of the perception of queer cinema

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the issue of homosexuality and its reflection in media and film in particular. Society and cinema closely interact with each other which is the reason why the representation of sexual minorities in the cinema has influenced the opinion of society (social consciousness) and subsequently the film production. The thesis deals with homosexuality in general but it also inquires into its media reflection and the related topics such as stereotypization and censorship. The emphasis is put on elaboration of the Czech media representation and view of homosexuality and the changes of (Czech) people's attitudes towards the issue in the course of time.

KEYWORDS

homosexuality, media, film, representation, stereotypes, censorship

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Sociální kontexty vnímání filmů s homosexuální tematikou* vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Pardubicích dne 27. 3. 2009

Podpis.....

Poděkování

Děkuji panu dott. Giuseppovi Maiellovi, Ph.D. za odbornou pomoc a věcné připomínky.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	5
MASOVÁ MÉDIA	8
FILM	11
HOMOSEXUALITA	12
CO JE TO HOMOSEXUALITA?	13
HOMOSEXUÁLNÍ MENŠINA	15
SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ, IDENTIFIKACE A PROŽÍVÁNÍ.....	17
HETERONORMATIVITA.....	18
SPEKTRUM SEXUALITY	20
BISEXUALITA.....	21
POSTOJE K SEXUÁLNÍM MENŠINÁM.....	22
ŽENSKÁ A MUŽSKÁ HOMOSEXUALITA.....	24
MEDIÁLNÍ OBRAZ HOMOSEXUALITY	26
STEREOTYPIZACE A FILM.....	27
MEDIÁLNÍ CENZURA	30
<i>Cenzura v českém filmu</i>	32
HOMOSEXUALITA V ČESKÉM MEDIÁLNÍM PROSTŘEDÍ.....	34
ZÁVĚR	40
BIBLIOGRAFIE	41
MONOGRAFIE, ANTOLOGIE, SBORNÍKY	41
ČASOPISY	43
AKADEMICKÉ PRÁCE	43
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	43
FILMOGRAFIE	46

ÚVOD

Filmy mají, aniž bychom si to mnohdy uvědomovali nebo připouštěli, citelný vliv na náš život. Díky nim se socializujeme, získáváme poznatky o světě a film také pomáhá tvarovat náš pohled na mnoho věcí – normalitu, sexualitu či morálku. „Vizuálními médii jsme obklopeni doslova na každém kroku a jejich obrovskou, i když často skrytou, moc při formování celospolečenského vědomí a hodnot i našeho vlastního světonázoru v podvědomí nelze podceňovat“ [Sokolová 2006; 3]. Film je mezi technickými komunikačními prostředky moderní masové společnosti i mezi jinými druhy umění specifický svojí působností, univerzální srozumitelností, schopností navodit iluzi reality a zrušit distanci mezi divákem a příběhem, odehrávajícím se na plátně. Toho je docíleno hlavně použitými technickými prostředky, protože filmové médium reprodukuje všechny složky vnějšího světa (obraz, zvuk, pohyb). „Film je nejrealističtější uměním, které existuje, protože fotografuje všechny elementy skutečnosti a promítá je, aniž by z nich jediný vynechal“ [Film a divák 1967; 10].

Jinými slovy: film působí na společnost a jednotlivé její členy jako málokteré jiné médium. Protože je vždy dílem lidí, odráží se v něm názory, touhy, strachy, radosti i naděje lidstva. Jejich historie, přítomnost a mnohdy i náznaky budoucnosti. Společnost a film jsou dvě složky neustálé a věčné interakce. Tato dualita souvisí i s oběma základními otázkami sociologického bádání o filmu: 1. do jaké míry filmová produkce jednotlivých zemí odráží vnitřní stav dané společnosti a zda je film možným sociologickým diagnostikem, 2. do jaké míry ovlivňuje sledování filmů chování mas a jednotlivců a zda je film aktivní spolutvůrce dnešní společnosti [Sviták 1967; 31]. První otázka souvisí s tím, jak společnost ovlivňuje film, druhá naopak s tím, jak film působí na společnost. Film je tedy schopen ovlivňovat smýšlení společnosti stejně tak, jako společnost ovlivňuje podobu filmového umění a toho, co prezentuje.

Z tohoto důvodu je důležité a pro společnost prospěšné zabývat se způsobem zobrazování minorit ve filmu a jeho vnímání majoritou, díky tomu se můžeme naučit něco o společnosti, ve které žijeme, o míře její otevřenosti a tolerance, či naopak o jejích předsudcích a dogmatech. „Film odráží sociální skutečnosti, jak tím co zdůrazňuje, tak i tím co zakrývá“ [Film a divák 1967; 14].

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla zabývat v České republice opomíjeným a téměř zcela neprobádaným tématem filmu s homosexuální tematikou a spojit tak dvě oblasti mého zájmu – sociologii a film.

Toto téma je o to aktuálnější v situaci, kdy se zásadně mění nahlížení na homosexuály a homosexualitu. Ta byla až na dobu antického Řecka v minulosti považována za nemravnou a často perzekuována.

Homosexuální komunita je od hnutí za práva homosexuálů („gay movement“) na přelomu 60. a 70. v USA a dále ve světě stále častěji vidět a slyšet. V posledních několika desetiletích postupně došlo ke změně v myšlení většinové společnosti a přibližně po roce 1992, kdy byla homosexualita oficiálně vyřazena z Mezinárodní klasifikace nemocí World Health Organisation (Světová zdravotnická organizace), započal mediální boom v oblasti zábavy pro/o homosexuály/ech. To se týká hlavně Spojených států, u nás se však v posledním desetiletí také změnilo mnohé. Po změně režimu přišlo uvolnění a odtabuizování mnoha jevů ve společnosti, o kterých se dosud mlčelo, včetně homosexuality. Česká republika je v těchto otázkách za Západem stále velmi daleko, pozitivní vývoj je však znatelný (např. podpora veřejnosti v otázce uzákonění registrovaného partnerství, stále rostoucí návštěvnost festivalu gay a lesbických filmů Mezipatra,...).

Ve své práci se soustředím na západní společnost, s níž sdílíme kulturu postavenou na určitých společných základech formovaných židovsko-křesťanskými náboženstvími. Podrobněji se věnuji české celovečerní hrané filmové tvorbě.

V úvodu se zabývám masovými médii a filmem, jejich specifiky a schopností působit na smýšlení svých příjemců. V další části se pokusím vysvětlit složitost lidské sexuality a sociální konstrukty, v jejichž rámci existuje. Třetí oblastí zájmu je mediální obraz homosexuality, způsob zobrazování stejnopohlavní lásky a související problematika stereotypizace a cenzury. V závěrečné části postihuji homosexualitu tak, jak nám byla a je předkládána v českém mediálním prostředí.

MASOVÁ MÉDIA

Masová média jsou prostředky masové komunikace, při níž se informace přenáší od komunikátora (původce) k adresátovi (příjemci). Tímto adresátem je obvykle heterogenní rozptýlené (tj. jeho členové nemusí být na stejném místě) publikum¹, které nebývá s původcem v přímém bezprostředním kontaktu. Specifickým rysem mediální komunikace je její veřejný charakter, který zaručuje potenciální dostupnost sdělení všem příslušníkům určité společnosti. Zejména v tom tkví její důležitost při utváření společenských vztahů.

Mezi masová média patří noviny, časopisy, knihy, pozemní, kabelové i satelitní televizní vysílání, film, kompaktní disky i magnetofonové nahrávky, či v současnosti nejrychleji se rozvíjející masové médium – internet. V moderní době jsme jimi v podstatě obklopeni na každém rohu. „Prostupují naším životem snad ve všech jeho podobách a na všech úrovních“ [Jirák 2005b]. Masová média však neslouží pouze k zábavě, jak by se mohlo zdát. Vedle neoddiskutovatelných funkcí informačních a zábavních mají ještě funkce kulturní, politické a sociální. Jejich působení má dalekosáhlý dopad na celou společnost i na sociální život každého jednotlivce. „Ovlivňují chování, postoje či názory jedinců, (...) mohou rozšiřovat obzory poznání, vzdělávat, pomáhat v politickém i spotřebitelském rozhodování, ovlivňovat životní styl (...), ale také děsit, vyvolávat napětí, navádět ke společensky nežádoucímu jednání či uvádět v omyl“ [Jirák – Köpplová 2003; 151].

Média slouží jako jakýsi opěrný bod našeho sociálního jednání a chování. „Informují nás o hodnotách, postojích a názorech, které jsou

---

¹ Filmové publikum je v sociologické terminologii nestrukturovaná skupina nemá žádnou sociální organizaci, žádné zvyky či tradice, žádná pravidla či rituály, žádnou organizovanou skupinu názorů či myšlenek, žádnou strukturu společenských rolí ani společné vedení [Jarvie 1970].

– nebo se díky mediální komunikaci zdají být – sdílené s ostatními [Jirák – Köpplová 2003; 11]. Tyto jsou potom vydávány za jediné správné a následováníhodné. Stálým působením a opakováním nám média určují to, co je normální a co je jak zvláštní či až přímo úchylné. Předvádí nám vlastní podání přirozenosti, které přebíráme.

Společnost, potažmo publikum však není zanecháno napospas dominantní síle médií. Protože však média nestojí a nemohou stát vně „své“ společnosti a kultury, nýbrž jsou jejich součástí, vztah mezi nimi probíhá spíše na bázi vzájemného ovlivňování. „Média jsou součástí stejného sociálního a kulturního kontextu jako publikum (...), musí se tomuto kontextu a aktivitě publika přizpůsobovat, nebo s nimi přinejmenším musí počítat. Podle této představy nepůsobí jen média na publikum, ale také publikum na média a fakticky publikum samo na sebe prostřednictvím médií“ [Jirák – Köpplová 2003; 171].

Schopnost médií ovlivňovat svým obsahem společenské klima je nepopíratelná, ale „dodnes zdaleka nepanuje jednota v tom, čím vlastně média mohou ovlivňovat jednotlivce i společnost a jaké povahy toto jejich působení je“ [Jirák – Köpplová 2003; 151]. Sociální jevy totiž nemívají jednu příčinu, kterou by bylo možné separovat od ostatních. Většinou jde o souhrn různých vlivů, které na člověka a na sociální prostředí, v němž se pohybuje, působí. Proto není možné nikdy jednoznačně určit, „že dané chování, daná změna je skutečně důsledkem působení médií“ [Jirák – Köpplová 2006].

Podoba reality zobrazované médii může odrážet postoje výrobců, preference publika, postoje společnosti jako celku či zamýšlený vliv na publikum [Jirák – Köpplová 2003; 129]. Je ovlivněna mnoha faktory a obvykle je založena na většinovém smýšlení dané společnosti. Mediální realita je tedy sociálním

konstruktem², který příjemce jako konstrukt nevnímá a považuje ji za realitu skutečnou [Jirák – Köpplová 2003; 109], což podporuje jeho ovlivnitelnost médii. „To, že příjemce považuje sdělení za pravdivé, jej utvrzuje i v přejímání hodnot a postojů obsažených ve sdělení“ [Dörrová 2007; 6].

Tyto postoje jsou výrazem dominantní ideologie, která v našem smýšlení vytváří jakýsi konsensus správného a špatného, normálního a zvláštního. Média však mohou nejen potvrzovat stávající a uznávané společenské hodnoty, ale za jistých okolností je mohou i přetvářet či dokonce působit proti nim [Jirák – Köpplová 2006].

---

² Sociální konstruktivismus je směr, jenž tvrdí, že sociální realita není samozřejmá a daná, ale vznikající, průběžně tvarovaná a udržovaná lidskými interakcemi, jež se v ní odehrávají. Konstruktivismus popisuje, že to, jak vidíme a vnímáme věci kolem sebe, závisí na tom, jak nás společnost naučila na ně nahlížet. [Berger – Luckmann 1999]

Film

Film zaujímá mezi technickými komunikačními prostředky moderní masové společnosti mimořádné postavení, protože jeho specifická komunikační působnost spočívá na nové řeči, jež je univerzálně srozumitelná a použitelná. Film má takovou působnost právě proto, že jeho jazykem nejsou řeči vytvořené pojmy, ale procesy zpodobované obrazem [Sviták 1967; 29].

Tyto obrazy jsou schopny vytvořit v divákově mysli iluzi reality, zrušit distanci mezi ním a přenášeným sdělením a překonávat tak prostor a čas.

Film je zároveň odrazem společnosti, v jejímž kontextu je produkován a vnímán. „Je určitým druhem mikrokosmu, ve kterém můžeme najít – pochopitelně deformovaný, stylizovaný a upravený – obraz civilizace, která jej zrodila“ [Film a divák 1967; 4].

Každý film, i ten s nejněskutečnějším obsahem, v jistém směru vypovídá o stavu určité společnosti v určitém jejím momentu a je tedy sociálním dokumentem. Film změnil způsob, jakým vnímáme svět, a tedy do určité míry i to, jak se v něm chováme [Thompsonová – Bordwell 2007 (2004); 261].

Film je první médium, které bylo schopno postihnout naše sny a fantazie téměř všemi smysly. Vznikl tak mocný nástroj, jak masám zprostředkovat vidění světa, které, dobře zpracováno, samo sebe proklamuje za jediný (správný) pohled.³ V průběhu více než století své existence si vydobyl takovou pozici, že je nutné s ním vážně počítat, pokud uvažujeme o ovlivňování vývoje člověka, společnosti a celého lidstva.

---

³ filmový dokument Zapovězené plátno (1995)

HOMOSEXUALITA

V současnosti existuje mnoho různých a také různě výstižných definic homosexuality. Tyto se v průběhu historie měnily v závislosti na nazírání společnosti na tuto problematiku. Samotný pojem homosexualita, stejně jako pojem heterosexuality je znám až z roku 1869, kdy ho poprvé použil německý lékař Benkert pro označení lásky muže nebo ženy k osobě stejného pohlaví. Pod láskou přitom rozuměl jednak citový vztah a jednak schopnost sexuálně reagovat na osobu stejného pohlaví [Ondrisová – Šípošová – Červenková, et al. 2002; 13].

S rozvojem medicíny, psychologie a sociálních věd se začalo na homosexualitu nahlížet novým způsobem. Oproti minulosti, kdy bylo takové chování chápáno jako jednorázový hříšný akt a kdy neexistovaly představy o homosexuální identitě [Fafejta 2004; 88], se v této době vyvinula představa homosexuality jako relativně stálé sexuální preference celoživotního charakteru, která svého nositele zřetelně odlišuje od většiny populace. Homosexualita byla nazírána z pohledu spíše medicínského, nežli morálního a byla považována za nemoc či úchylku.

Nic z výše uvedeného však neznámá, že by to, co se dnes charakterizuje jako homosexualita, před vznikem tohoto pojmu neexistovalo. Právě naopak, sexuální a emocionální vztahy mezi osobami stejného pohlaví jsou známé a doložitelné již od Starého Egypta. V průběhu staletí se proměňovaly jak postoje k ní, tak její označení od sodomie, přes romantické přátelství až po dnešní zavedený pojem homosexuality.

Jiné, než heterosexuální praktiky byly střídavě ignorovány, tolerovány, zatracovány i trestány. Záleželo na době, zeměpisném prostředí i společenském postavení.

Co je to homosexualita?

Sociologický slovník popisuje homosexualitu jako „sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví“ [Jandourek 2001; 98]. Proti takové definici se však ohrazují mnozí členové homosexuální komunity, jelikož implikuje zaměření pouze na sexuální stránku věci. „Významní sexuologové 90. let 20. století zdůrazňují komplexnější pojetí homosexuality, zahrnující nejen sexuální chování, ale také emotivitu, sociální zájmy, sebeidentifikaci a další postoje“ [Winkler – Petrusek 1996; 383]. Politicky korektnější a přesnější definicí je tedy například tato: „Homosexualita je geneticky determinovaný celoživotní a neměnný stav libida, při kterém jedinec za podmínek možnosti svobodné volby preferuje za účelem sexuálního a citového kontaktu objekt stejného pohlaví, přičemž takto vzniklý vztah se svojí kvalitou v plné míře vyrovná vztahu heterosexuálnímu“ [Dubaj 2000; 13]. Tato preference je chápána jako celoživotně víceméně trvalá, vrozená a jejím nositelem nezaviněná.

V průběhu 20. století prošla homosexualita mnoha redefinicemi stejně tak jako postoje většinové společnosti k ní. Od roku 1992, kdy byla přijata Světovou zdravotnickou organizací desátá revize Mezinárodní klasifikace nemocí, která vyřadila homosexualitu jako takovou ze seznamu zdravotních poruch, není již oficiálně nadále považována za nemoc ale za alternativu sexuální orientace. Tato tvrzení jsou dokázána a uznávána v odborných kruzích, v laické veřejnosti však přesto setrvává určitá část lidí, kteří označují homosexualitu za nepřírozenou, nemravnou či přímo úchylnou.

Pro označení stejnopohlavně orientovaných jedinců se používají různé termíny, v českém prostředí nejčastěji *homosexuál* pro muže a *lesba* či *lesbička* pro ženu. Homosexuálně zaměřené ženy však často upozorňují na fakt, že pojem lesbička je nevyhovující, neboť v sobě obsahuje tendenci lesbickou orientaci zlehčovat a považovat ji za přechodnou či méněcennou, a označení lesba v sobě zase skrývá

pejorativní nádech. V současné době se i v českém prostředí stále častěji začíná využívat anglického slova *gay*, které v sobě zahrnuje homosexuální jedince obou pohlaví.

Homosexuální menšina

Od chvíle, kdy se začala odlišná sexuální orientace chápat jako specifický sociální fenomén, který stojí za hlubší explorační, se mnohé průzkumy snažily a snaží vypátrat, kolik gayů a leseb ve společnosti vlastně žije. Různé výzkumy v závislosti na použité metodologii docházejí k velmi odlišným odhadům o zastoupení homosexuálních lidí v populaci. Tradovaná čtyři procenta jsou výsledkem výzkumu amerického biologa Alfreda Kinseyho z roku 1948, který však již pozbyl své platnosti [Pechová 2005; 24]. Dnešní průzkumy vykazují nejčastěji data mezi dvěma a deseti procenty, u ženské homosexuality dokonce pouhé jedno procento (ženy jsou ovšem mnohem častěji bisexuálního zaměření než muži).

Na základě postupující liberalizace společnosti se počet homosexuálů, jež se ke své orientaci hlásí, rok od roku zvyšuje a statistický údaj udávající procento lidí s homosexuální zkušeností je také rok od roku vyšší [Pechová 2005; 24].

Tyto údaje však jsou pouze orientační, neboť přesněji zachytit procento lidí s heterosexuální, bisexuální a homosexuální orientací je komplikováno mnoha faktory jako je pravdomluvnost a otevřenost dotazovaných či míra akceptace homosexuality v dané společnosti, která je ovlivňuje. Respondenti nejenom že nemusí o svém sexuálním životě vypovídat pravdu, ale sami se mohou také identifikovat jinak, než jak odpovídá jejich skutečnému zaměření [Janošová 2000; 14], což může souviset jak s fenoménem heteronormativity⁴, tak s internalizovanou homofobií⁵.

Podle nejnovějšího průzkumu z roku 2003 provedeného Petrem Weissem a Jaroslavem Zvěřinou uvedlo celkem 5 % českých mužů a 6 % českých žen, že někdy v životě mělo styk s osobou stejného pohlaví.

---

⁴ viz. kapitola Heteronormativita na stranách 18-19

⁵ viz. vysvětlení na straně 23

Tři procenta českých mužů a žen si nejsou svou orientací jistá nebo se považují za orientované homosexuálně. Tyto údaje jsou mnohem vyšší, než vykazovaly průzkumy z počátku 90. let, což je pravděpodobně způsobeno větší ochotou přiznat svou sexuální orientaci vzhledem k liberálnějšímu společenskému prostředí.

Sexuální chování, identifikace a prožívání

Protože lidská sexualita není složkou jednoduchou a jednoznačnou, při uvažování o ní je třeba mít na paměti nutnost rozlišovat pojmy sexuální chování, sexuální identifikace, a sexuální prožívání.

Sexuální chování je vnějším projevem lidské sexuality, ale nemusí být vždy bezpodmínečně následkem určité sexuální orientace „Velké procento lidí, kteří se později identifikovali jako homosexuální, zahajovalo svůj pohlavní život v heterosexuálním partnerství. (...) Heterosexuálně založené osoby s určitými (i když malými) dispozicemi k homosexualitě se mohou naopak za určitých podmínek, např. je-li znemožněn styk s osobami opačného pohlaví, chovat homosexuálně“ (např. ve vězení) [Janošová 2000; 15]. V průběhu lidského života se může naše sexuální chování měnit. „Zdaleka ne drtivá většina populace si je po celý život jistá svým heterosexuálním zaměřením a sexuálními tendencemi“ [Janošová 2000; 13]. Jak potvrdily již Kinseyho výzkumy, množství osob, jež mají homosexuální zkušenosti nebo pocity, je daleko větší než množství osob žijících otevřeně homosexuálním životem [Giddens 1999 (1997); 128].

Sexuální identifikace se týká vlastního sebepojetí člověka, určuje, za koho jedinec sám sebe považuje. Pod vlivem vnějšího působení společnosti může homosexuální či bisexuální jedinec vědomě či podvědomě popřít vlastní pocity a přizpůsobit se očekávání svého okolí tím, že odmítne svojí sexualitu a identifikuje se heterosexuálně. „Mohou existovat značné rozpory mezi chováním a sebeidentifikací nebo skutečnou orientací“ [Janošová 2000; 16].

Nejpřesnějším ukazatelem pro určení pohlavní orientace je potom *sexuální prožívání*, jež je nejniternější záležitostí jedince a jehož náplní jsou sexuální sny, fantazie a přání [Janošová 2000; 17-18].

Heteronormativita

Fakt, že se někteří lidé chovají v opozici ke svému sexuálnímu prožívání a raději volí cestu odmítání či skrývání své skutečné sexuální orientace, může být mimo jiné způsoben takzvanou heteronormativitou (či heterosexismem). „Tento termín označuje tendenci v současném západním systému sexu a pohlaví spatřovat heterosexuální vztahy jako normu a všechny ostatní formy sexuálního chování jako deviace od této normy“ [Spargo 2001; 67]. Jinými slovy je to společenský konsensus, který považuje heterosexuality za jedinou přirozenou či samozřejmou sexuální orientaci.

Heteronormativita je udržována pomocí společenských institucí jako je škola, zdravotnictví či právní systém. Společenskou institucí, která odráží a zároveň udržuje kulturní heterosexismus, jsou masmédia [Ondrisová – Šípošová – Červenková, et al. 2002; 36]. Dominantní kultura (tj. kultura západní společnosti) určuje co je a co není normální a toto schéma dále reprodukuje svému publiku.

„Homosexualita je soukromou preferencí, která nemá být dávana najevo, aby nebyly zpochybněny instituce spojené s heterosexuality. Otevřeně projevat se jako gay nebo lesba nebo transgender⁶ je neslušné, projevat se veřejně jako heterosexuál se považuje za tolik normální, že si toho ani nevšimneme“ [Fafejta 2004; 80].

---

⁶ *Transgender* je pojem postihující všechny jedince, jež nějakým způsobem překračují svou genderovou roli či identitu. Někdy se používá jako nadřazený pojem k *transsexualitě*, zatímco jindy jde o pojem paralelní, kdy označuje lidi, kteří žijí v opačné či netypické genderové roli, ale neusilují o změnu pohlaví. Transsexuály označujeme jednotlivce mající pocit trvalé příslušnosti k jinému pohlaví, než je jejich pohlaví somatické a usilující o somatickou a právní změnu pohlaví [Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR 2007, 7, 72]. Mimo nich sem lze řadit například i crossdressery, transvestity, dragové krále a dragové královny atd [Fafejta 2004, 49]

Heterosexismus je přítomen v našich každodenních interakcích s jinými lidmi. Jedním z mnoha příkladů může být situace, když se zeptáme chlapce, zda-li má přítelkyni, aniž bychom předpokládali možnost, že by mohl mít přítele. Povětšinou je utvářen nevědomě a neúmyslně. Jeho existence a uplatňování ve společnosti vyplývá jak z výrazné převahy heterosexuálních lidí ve společnosti, tak ze zažitých zvyklostí kultury, ve které byla homosexualita dlouhá staletí prakticky tabu.

Ačkoliv je tedy heterosexuality podle tohoto schématu jediným správným sexuálním vyjádřením, paradoxně ke své existenci potřebuje koexistenci homosexuality. Tím, že se heterosexuality od homosexuality distancuje a staví se vůči ní do opozice, definuje sama sebe. Pokud zdůrazňujeme určitou hodnotu, musíme se proti něčemu vymezit. Tím, čím jsme, jsme i díky tomu, že něčím nejsme. Heterosexuality by nemohla být normou bez homosexuality [Fafejta 2004; 80].

S tímto souvisí takzvaná *queer teorie* využívající zvráceného diskursu, jehož snahou je vymáhání legitimacy pro homosexuální menšiny skrze ironické a podvrtné přisvojení si stejných homofobních kategorií, jež vůči této menšině ve společnosti uplatňuje heterosexuální většina [Rupp 2001; 245]. „Queer teorie analyzuje heterosexuality jako konstrukci a poukazuje na tlak, který předpoklad povinné heterosexuality vytváří“ [Sokolová 2007].

Spektrum sexuality

Dle výše uvedeného by se tedy dalo předpokládat, že v naší společnosti funguje binární systém sexuální orientace, kde leží heterosexuality na jedné a homosexualita na druhé straně s jakýmsi mezistupněm v podobě bisexuality. Toto rozdělení je však velmi zjednodušující a zdaleka nepostihuje složitost lidské sexuality.

Mezi jednoznačně vyhraněnou heterosexuality a jednoznačně vyhraněnou homosexualitou je možné se setkat s různým spektrem projevů sexuálního citění a jednání. Přitažlivost k osobám stejného pohlaví může potom existovat v jakémkoli stupni a může spoluexistovat s přitažlivostí k osobám jiného pohlaví [Ondrisová – Šípošová – Červenková, et al. 2002; 14-15].

Zatímco v minulosti bylo o sexualitě uvažováno v rámci jednodimenzionálního modelu, pro který platilo, že o co víc je člověk přitahovaný k jednomu pohlaví, o to méně je přitahován k pohlaví druhému, na konci 20. století se již počítalo se složitějšími modely (dvojdimenzionální Alfreda Kinseyho či kvadrantový model Michaela Storma [Wold 1997]), které ukazují, že lidé mohou být „přitahováni k člověku jednoho a/nebo druhého pohlaví v různé intenzitě. Intenzita přitažlivosti k jednomu pohlaví nijak neomezuje ani neovlivňuje intenzitu přitažlivosti k pohlaví druhému“ [Ondrisová – Šípošová – Červenková, et al. 2002; 15].

Ve většině laické veřejnosti však nadále převládá duální pojmání sexuální orientace, neboť člověk si potřebuje jasně vymezit kategorie, do nichž lidi okolo sebe zařazuje, aby se snadněji orientoval ve společnosti. Tak vzniká pro jedince nutnost se určitým způsobem označit (v angličtině se často používá termínu *label*), zařadit se do některé ze skupin, aniž by to tak zcela musel cítit.

Bisexualita

Jak jsem již uvedla, bisexualita je jakýmsi mezistupněm mezi heterosexuální a homosexuální. Bisexualita v pravém slova smyslu znamená, že jsou tito lidé přitahováni přibližně stejnou měrou jak osobami shodného, tak opačného pohlaví. V průběhu jejich života se „většinou střídají různě dlouhá období heterosexuality s podobně trvajících úseky homosexuální preference, anebo trvale prožívají souběžnou erotickou náklonnost k mužům i k ženám. Partnery si tito lidé nevybírají podle pohlaví, ale podle osobní přitažlivosti a jiných vlastností“ [Janošová 2000; 18-19]. Aniž by bylo kdy vysvětleno proč tomu tak je, výzkumy ukazují, že většina bisexuálních osob je ženského pohlaví. Jejich viditelnost je navíc velmi omezená, neboť se mohou snadno skrýt v heterosexuální majoritě.

Bisexuálové jsou svým stigmatem izolováni jak z většinové heterosexuální společnosti, tak z homosexuální komunity (k označení tohoto odmítání se používá termín bifobie). „Žijí v podstatě mimo jakýkoli známý rámec. Heterosexuálové každou formu bisexuality posuzují jako druh homosexuality, homosexuálové na ně pohlížejí, jako na lidi, kteří nemají dost odvahy přiznat svou homosexualitu ani sami sobě a nutí se do heterosexuálního života“ [Brzek – Pondělíčková-Mašlová 1992; 16].⁷

---

⁷ Kniha Třetí pohlaví od autorů Brzka a Podělíčkové-Mašlové je často citována v mnoha pracích či publikacích souvisejících s problematikou homosexuality. Vzhledem k době jejího vzniku (1992) však již plně nekoresponduje se současnými vědeckými poznatky a postojí a dala by se považovat za poněkud diskutabilní. Na tomto místě ji však cituji, neboť se domnívám, že řečené stále platí.

Postoje k sexuálním menšinám

Příslušníci sexuálních menšin jsou každodenně konfrontováni se sociální realitou, na jejíž tvorbě (ať už prostřednictvím kulturních, legislativních či jiných norem) se podílí především (heterosexuální) většina. Vztah mezi nimi je vztahem dynamickým, při němž chování jedné skupiny zpětně ovlivňuje chování té druhé. Po staletích zatlačování těchto minorit do pozadí, snahy o jejich eliminaci či předstírání jejich neexistence se tato situace v posledních desetiletích začíná měnit a společenská atmosféra se pro ně stává vstřícnější. Přesto však ještě nelze mluvit o jejich rovnocenném postavení s heterosexuální majoritou [Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR 2007; 43].

Důležitým pojmem v těchto vztazích je *homofobie* – iracionální strach či nenávisť k homosexualitě nebo homosexuálům. Tyto pocity plynou z představ, že menšinové (tedy to co se týká LGBT⁸ lidí) je špatné, resp. nebezpečné a z chápání homosexuálů jako těch, kteří ohrožují morálku [Chlumská 2007; 12].

Vedle homofobie zřetelně rozpoznatelné existuje ještě takzvaná homofobie latentní, která je však o to nebezpečnější, protože je „zabudována do struktur a mechanismů fungování společnosti. Jako taková už není součástí chování jednotlivců, kteří se chovají nějakým způsobem špatně k homosexuálům, ale je součástí státní sociální politiky” [Sokolová 2003; filmový dokument *Na jedné lodi*]

---

⁸ LGBT je mezinárodní označení odkazující na lesbickou, gay, bisexuální a transgender menšinu, tedy celé spektrum sexuálních minorit odlišné orientace než je heterosexuální [Rupp 2002, 198].

V současnosti se k pojmenování všech lidí, jejichž sexuální tužby či rodová identita se neshodují s existujícími společenskými a kulturními normami, nejčastěji využívá termínu *queer*. Původně pejorativní slovo s významy nezvyklý, výstřední či podivný, je dnes hojně používán jako zastřešující pojem pro všechny netradiční formy sexuality a mezilidských vztahů.

Míra homofobie u každého člověka závisí na mnoha faktorech (statisticky se liší např. podle vzdělání, konzervatismu, víry, věku, pohlaví a v neposlední řadě podle toho, zda respondent zná ve svém okolí příslušníka oné menšiny či nikoliv). „Průzkumy veřejného mínění tradičně poukazují na to, že k LGBT lidem přistupují v průměru otevřeněji lidé s vyšším vzděláním, liberálové, lidé bez náboženského vyznání, obyvatelé měst, mladší generace, ženy a lidé s osobní znalostí jednotlivců patřících k minoritě“ [Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR 2007; 44]. Zvláštním projevem homofobie je tzv. internalizovaná homofobie, která znamená negativní nebo stereotypní pohled na homosexualitu samotnými příslušníky homosexuální menšiny [Chlumská 2007; 12].

Ženská a mužská homosexualita

Navzdory různým postojům k homosexualitě a jejím projevům obecně v průběhu historie, vždy existoval znatelný rozdíl mezi vnímáním homosexuality u žen a u mužů. Ačkoliv jsou obě variace známy přibližně stejně dlouho, lesbismus nikdy nebyl zobrazován a diskutován ve stejné míře jako mužská homosexualita. To by se dalo vysvětlit jak menším poměrem leseb v populaci, tak jejich menší viditelností jak v běžném životě, tak v umění.

Ženy jsou ze své podstaty považovány za emotivnější, senzitivnější a kontaktnější než muži, a proto jejich vzájemné fyzické interakce nepůsobí na okolí nepřírozeně či odpudivě. „Ženská homosexualita je společensky méně nápadná než mužská“ [Giddens 1999; 130], a tak tělesné dotyky, které jsou u žen brány jako exprese přátelství, jsou u mužů chápány jako projevení homosexuality. Navíc západní patriarchální společnost má tendenci ženskou homosexualitu považovat za něco neplnohodnotného a méněcenného, co nemá zvláštní význam a muži se jejími projevy nemusí cítit ohroženi. Ve skutečnosti dvě ženy v erotické pozici mohou sloužit pro muže jako sexuální stimul.

Muž má být dle vládnoucí konstrukce světa dominantní, aktivní, silný. Pokud se chová tak, že nesplňuje představy o mužnosti, nedostává své sociální roli a může být nařčen z vnitřního ženství [Bourdieu 2000]. To je díky genderovým heterosexistickým normám naší společnosti ztotožňováno se slabostí. Proto jsou gayové, jimž jsou připisovány některé „ženské“ vlastnosti jako je citlivost, jemnost či přílišná starost o zevnějšek, a tak tyto normy porušují, často vysmíváni a to zejména ze strany heterosexuálních mužů, kteří si tak podvědomě upevňují svoji mužskou roli.

Fakt, že je u žen homosexualita vnímána pozitivněji než u mužů, však zdaleka neznamena, že lesby nemají ve společnosti kvůli své orientaci problémy. Stejně jako existuje sklon pokládat homosexuály

za feminní⁹, existuje i tendence homosexuálně orientovaným ženám přisuzovat maskulinní (mužské) rysy jak v chování, tak ve vzezření. Lesby jsou tedy často označovány za „mužatky“, frigidní či nenávistné vůči mužům. Tak si alespoň heterosexuální muži vysvětlují, že o ně nejeví zájem.

---

⁹ vykazující ženské rysy chování a osobnosti

MEDIÁLNÍ OBRAZ HOMOSEXUALITY

Členové většinové společnosti často neutváří své postoje k menšinám (ať už jde o sexuální, etnické či jiné) dle svých vlastních zkušeností a poznatků, nýbrž přejímali a stále přejímají názory vyšších autorit (posudky představitelů církví, vládnoucí ideologie apod.). V dnešní demokratické kapitalistické společnosti jsou nejviditelnější a nejsuggestivnější autoritou média. „Zvláště tam, kde publikum nemá vlastní zkušenost s nějakou skupinou, je velmi pravděpodobné, že bude považovat za ‚skutečnost‘ to, co o této skupině nabízejí média“ [Jirák – Köpplová 2003; 144]. Jak uvádí výzkum Janošové, 39 % české populace je nejvíce v otázce homosexuality ovlivněno médii a školou (u nevěřících až 49 %). Podobné výsledky prezentuje i sonda U.S.News and World Report, ve které 2/3 dotázaných uvedly za největší vliv média, školu, rodinu a své známé [Janošová 2000].

To, jak jsou LGBT lidé prezentováni v médiích a v jakých kontextech, ovlivňuje mínění nejen heterosexuální většiny, ale také LGBT lidí samotných, obzvláště pokud žijí mimo komunitu a k jiným zdrojům informací tak nemají přístup. Na druhou stranu platí, že v demokratické společnosti jsou média zpětně ovlivňována společenskou realitou a tak do velké míry odráží její vývoj [Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR 2007; 47].

Stereotypizace a film

Častým problémem zobrazování homosexuality v médiích je stereotypizace, tj. sociální mechanismus, při němž se využívá tzv. stereotypů. Stereotypem se rozumí obecně sdílené přesvědčení, kdy na základě jednoho identifikačního znaku, společného pro určitou skupinu lidí, připisujeme všem příslušníkům této skupiny další rysy (vlastnosti, charakteristiky, minulost). Stereotypy nemají neutrální konotace, vždy se s nimi pojí určité soudy, postoje a názory [Burton – Jiráček 2001; 189-190]¹⁰. V tomto ohledu se mohou stávat nástrojem předsudků a diskriminace, protože determinují hodnocení určitých skupin jevů a ovlivňují postoje a chování vůči nim. Stereotypy však nejsou ze své podstaty nutně negativní, jsou důležitými pomůckami při orientaci uvnitř společnosti, jejíž komplexnost člověk není schopen plně uchopit [Jiráček 2005a].

Jak jsem již naznačila, média bývají zpravidla spjata s převažujícími trendy ve společnosti (s tzv. hlavním proudem), proto také reflektují především většinové stereotypy, tj. stereotypy rozhodujících vrstev a převažujících hodnot ve společnosti [Jiráček – Köpplová 2003; 109]. Tato inklinace k většinové společnosti je způsobena zejména snahou o uspokojení co největšího publika, za účelem co největšího zisku. Zisk je rozhodujícím faktorem, který určuje podobu médií nabízených sdělení [Jiráček – Köpplová 2003; 38].

Ve filmu se stereotypy objevují v různých formách (např. stereotypní situace, stereotypní prostředí), ale nejčastěji mají podobu stereotypních postav. Stereotypní filmová postava odráží zjednodušený, zobecněný výklad společenského mínění o celé skupině,

---

¹⁰ srov. „Stereotyp je klasifikace určitých skupin a jejich reprezentace pomocí zjednodušujících, neověřitelných, zobecňujících znaků, jež explicitně či implicitně představují soubor hodnot, soudů a předpokladů týkajících se chování skupin, jejich vlastností, minulosti a vývoje.“ [Jiráček – Köpplová 2003; 145]

do které je zařazována. Svým zjevem a jednáním se projevuje tak, že si k ní divák automaticky přiřazuje vlastnosti a kontext, jenž se naučil rozeznávat díky své předchozí divácké zkušenosti a sdílenému celospolečenskému povědomí.

Od svého vzniku film vždy reflektoval dobová stanoviska k mnoha kontroverzním tématům včetně homosexuality. Podoba filmových stereotypů souvisejících s homosexuály a homosexualitou byla a je výsledkem těchto stanovisek. Tyto vypodobnění mají povětšinou negativní nádech, který je způsobený tabuizací, nepodloženými tvrzeními a nedostatečnou informovaností. Diváci, kteří nepřichází do styku s homosexuálními jedinci či si toho nejsou vědomi, si tyto mediální stereotypy ztotožňují se svými představami o nich. Problém je paradoxně v tom, že gay, lesba či bisexuál nejsou na pohled rozpoznatelní. Nevykazují žádné zvláštní tělesné znaky či rysy. Pouze extrémně zženštilé chovající se muži a extrémně hrubě se chovající ženy (tj. chovají se v opozici ke svým genderovým rolím) jsou většinovou společností vnímáni jako homosexuální. V některých případech to může být pravda, v jiných nikoliv. Podstatné je, že takto si společnost vytváří dojem o tom, jak homosexuál/bisexuál/lesba jedná a vypadá. Většina homosexuálních lidí však do těchto extrémů nezapadá a svým jednáním¹¹ a zjevem nevzbuzují žádné podezření, tudíž nejsou považováni za jiné či zvláštní. Z toho vyplývá, že lidé, kteří se chovají podobně jako stereotypní filmoví homosexuálové, jsou jako homosexuálové chápáni, a lidé, kteří tyto stereotypy nesplňují, jsou chápáni jako heterosexuálové.

V historii kinematografie se objevilo několik druhů stereotypů aplikovaných na homosexuální postavy. Již od 10. let se

---

¹¹ V české společnosti zatím není běžné, že by se homosexuální páry veřejně projevovaly tělesnými doteky. Normální homosexualita je stále ještě neviditelná. [Fafejta 2004; 94]

v komediálních filmech objevuje typ zženštilého homosexuála (tzv. „sissy“ neboli „sisinka“)¹², který mluví vysokým hlasem¹³, má „ženské“ pohyby, často se obléká do ženských šatů a jeho chování je zdrojem směšnosti. Tento stereotyp přetrval v různých obměnách až dodnes, i když v současnosti už je využíván jen zřídka a tak, aby bylo jasné, že jde o hyperbolizaci. Dalším stereotypem, který se v 50. a 60. letech objevil v americké produkci, byl nešťastný, zoufalý a zahanbený homosexuál¹⁴, jehož osud často skončil smrtí. V 80. letech se potom karta obrátila a homosexuál již nebyl zpodobňován jako někdo politováníhodný, nýbrž jako někdo, kdo je společenskou hrozbou¹⁵ – např. psychopati, perverzní homosexuálové, masoví vrahové apod. Všechny tyto stereotypy mimo sisinek měly své ženské ekvivalenty. Vedle nich se ale ještě vyvinul stereotyp lesby-sadistky¹⁶ a lesby-upírky¹⁷, které diváka nabádají spojovat si lesbickou orientaci s násilnickým chováním [Russo 1981]. Některé z těchto stereotypů byly úspěšně aplikovány i v českých podmínkách¹⁸.

---

¹² např. filmy *The Leading Lady* (1911), *Irene* (1926), *Call Her Savage* (1932)

¹³ samozřejmě až od nástupu zvuku ve filmu ve 20. letech

¹⁴ např. filmy *Tea and Sympathy* (1956), *Dětská hodinka* (1962), *The Fox* (1967)

¹⁵ např. filmy *Na lovu* (1980), *Ctitel* (1981), *Základní instinkt* (1992)

¹⁶ např. filmy *Young Man with a Horn* (1950), *Caged* (1950), *Windows* (1980)

¹⁷ např. filmy *Dracula's Daughter* (1936), *Et mourir de plaisir* (1960), *Las Vampiras* (1971), *Hlad* (1983)

¹⁸ viz. kapitola Homosexualita v českém mediálním prostředí na stranách 34-39

Mediální cenzura

Cenzura v různých podobách má stejně dlouhou historii jako média samotná. Ve své podstatě je projevem přesvědčení o moci médií. „Cenzura (...) vychází z předpokladu, že média jsou silný společenský faktor, který může významným způsobem ovlivnit postoje a chování celé společnosti, v níž média působí“ [Jirák – Köpplová 2003; 156].

Hodnoty, na jejichž základě je cenzura prováděna, jsou většinou diktovány státem, ale nepřímo i společností samotnou. U každého tvůrce totiž dochází k takzvané autocenzuře, která je postavena na nutnosti dodržovat určité principy, bez nichž by se společnost zhroutila. Součástí těchto principů je i vnímání dobra a zla a nepsaný morální kodex, podle něhož se víceméně řídíme a v případě, že nikoliv, jsme za to potrestáni [Vacková 2001]. Naše sdílené přesvědčení tak určuje hranice, které tvůrce nesmí překročit, pokud nechce, aby bylo jeho dílo většinovým publikem odmítnuto.

„Média fakticky některé názory, typy informací, postoje či vzorce chování upřednostňují a jiné přehlížejí“ [Jirák – Köpplová 2003; 26]. Co se týče jevů či situací zobrazovaných ve filmu, jejich přítomnost vypovídá o společnosti, ve které vznikly, stejně jako jejich absence. „Film odráží sociální skutečnosti, jak tím, co zdůrazňuje, tak i tím, co zakrývá“ [Film a divák 1967; 14] Výrok „všechno, o čem mlčíš, mluví o tobě“ platí pro filmová tabu, od těch politických, až po sexuální [Film a divák 1967; 11]

Film je závislý „na mimoestetických, zvláště komerčních, technických, ale i ideologických faktorech, což se projevuje i v nejsublímovanějších uměleckých tvůrčích procesech (volba tématu, obsazení hvězdami, happy end)“ [Sviták 1967; 31]. A protože je, jak už bylo mnohokrát řečeno, tvořen se snahou o co největší profit, je podřízen hlavnímu proudu, většinovému smýšlení, společenské

morálce a síle trhu. Proto dochází ke standardizaci filmových děl (jejich podoby, témat, stopáže atd.)

Cenzura v českém filmu

Od počátků kinematografie byla státní cenzura v českých zemích zejména ideologického a morálního rázu. Zobrazování homosexuálního chování ve filmu na rozdíl od amerického prostředí¹⁹ nebylo oficiálně nijak upravováno pravděpodobně i kvůli tomu, že bylo státem postaveno mimo zákon až do roku 1961²⁰. I po své legalizaci však stála homosexualita proti státem uznávané ideologii a homosexuálové byli postaveni na okraj společnosti.

Komunistická správa si byla vědoma síly médií a jejich schopnosti ovlivňovat myšlení lidí²¹, proto měla velký zájem na tom, aby média prezentovala realitu dle oficiálního stanoviska Strany. „Systematickou kontrolu všech informačních systémů, školství, vědy, kultury a umění vnímáme jako integrální součást politiky československého poválečného komunistického systému.“ [Zeman 1995; 130]. Ve jménu obecného zájmu byla tedy homosexualita téměř neviditelná a v případě, že se objevovala, její nositelé byli zesměšňováni nebo označováni za hrozbu společnosti.

---

¹⁹ V USA byla filmová cenzura ustanovena v roce 1930 souborem mravních předpisů Production code (tzv. Haysův kód), který znamenal omezení volby filmových námětů ve jménu „mravnosti“. Záměrem jeho tvůrců bylo zabránit bourání jakýchkoli tabu [Gronemeyer 2004, 81]

²⁰ V tomto roce byla zákonem č. 140/1961 Sb. odstraněna trestnost homosexuálních styků, ale nadále zůstával ilegálním pohlavní styk s osobou stejného pohlaví mladší 18 let. Toto diskriminační ustanovení bylo odstraněno až v roce 1990 [Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR 2007, 25].

²¹ To plyne i z úryvku z *Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ* konaného v roce 1966: „Sdělovací prostředky, tisk, rozhlas, televize, film, jsou nesmírně důležitým nástrojem moci a masové politické výchovy, který se nikdy nesmí vymknout řízení a kontrole marxisticko-leninské strany a socialistického státu, nemá-li se věc socialismu dostat do vážného nebezpečí.“

Filmovou cenzuru měla stejně jako kontrolu divadelních představení, kronik nebo tiskovin na starosti Hlavní správa tiskového dohledu zřízená roku 1953, jež byla v roce 1967 přejmenována na Ústřední publikační správu. V roce 1968 byla cenzura na krátkou chvíli prohlášena nepřípustnou a úřad byl zrušen, ale později byla opět obnovena a zřízen Úřad pro tisk a informace. Od roku 1981 na filmovou produkci dohlížel Federální úřad pro tisk a informace.

Státní cenzura byla zrušena roku 1990 a od té doby je „omezování hranice přístupnosti jediným způsobem, jakým jsou v České republice ‘cenzurovány‘ filmy. Spíše než o cenzuru, která by zasahovala do obsahu díla, vystřihávala určité scény, vypouštěla z dialogů závadné výroky a přeformulovala je, případně která by dílo celkově přímo zakazovala, jde tedy o regulaci dostupnosti určitého audiovizuálního produktu“ [Česálková 2007] V současnosti je tedy přítomnost jakýchkoli kontroverzních témat ve filmu omezována pouze autocenzurou a poptávkou trhu.

Homosexualita v českém mediálním prostředí

V české, resp. československé kinematografii lze před rokem 89 stěží nalézt otevřeně homosexuální postavu nebo takové chování. Z českých filmů neznáme nic takového, jako jsou americké sisinky či ženy pohrávající si s genderovými rolemi²². Až do 60. let se nevyskytovaly ani náznaky homosexuálního chování či homoerotické podtexty. Hlavní úlohu při změně tohoto stavu přinesl zákon z roku 1961²³ a nástup mladých provokativních filmařů české nové vlny.

V jejich tvorbě se objevují filmy, u nichž by se dalo jisté chování postav vykládat jako homosexuální, avšak tyto prvky jsou ve filmech použity spíše k jejich estetizaci než se záměrem vyvolat dojem homosexuální orientace postav. K takovým filmům by se daly zařadit například *Sedmikrásky* Věry Chytilové, *Údolí včel* Františka Vláčila či *Valérie a týden divů* Jaromila Jireše. Jediným filmem této doby, kde se otevřeně mluví o homosexuální orientaci protagonisty je *Hotel pro cizince* Antonína Máši.

V pozdější české tvorbě se stále častěji začínají objevovat homosexuální postavy, ale jejich zobrazování je poznamenáno jejich odsuzováním komunistickou ideologií a odmítáním společnosti na základě předsudečných domněnek o jejich vzezření a chování, jejichž pravdivost byla zase zpětně těmito filmy potvrzována.

V 80. a raných 90. letech se často objevuje stereotyp směšného homosexuála používaný v komediích, jako byly například trilogie *Slunce, seno...*, *Jak ukrást Dagmaru* či *Jak svět přichází o básníky*. V těchto filmech je homosexuál vyobrazěn jako muž²⁴ zženštilých

---

²² např. film *Maroko* (1930) s Marlene Dietrich či *Královna Kristina* (1933) s Gretou Garbo

²³ viz. poznámka pod čarou číslo 20 na straně 32

²⁴ V českých komediích se můžeme setkat explicitně pouze s homosexuálními muži, s ženami nikoliv.

rysů, kroutivých pohybů a jemného hlasu, který se často pohybuje ve světě umění. Přehnaním těchto atributů působí pro diváka komicky. Jeho kroutivé pohyby a líbezný hlas jsou jasnými znaky pro diváka, jež ho identifikuje jako homosexuála, často aniž by byla prokázána jeho náklonnost k mužům.

Dalším stereotypem objevujícím se ve filmech raných 90. let je spojení homosexuality, promiskuity a prostituce. Gayové se zde začali objevovat jako prostitutové, nebo bohatí starší muži, velmi často Němci, kteří si mladé prostitutky najímají. *Mandragora* (1996) naturalisticky líčí svět homosexuální prostituce, kde jsou homosexuálové zpodobňováni povětšinou jako perverzní a sadističtí násilníci, kteří jsou zodpovědní za utrpení mladých chlapců. Snímek *Šeptej* ze stejného roku se zabývá homosexualitou také velmi obsáhle. Představuje první obraz homosexuálního vztahu v české kinematografii, ale tento vztah je v celém jeho průběhu vylíčen jako nezdravý a jednostranný. Jeden z protagonistů se na konci filmu „vrátí“ k heterosexuality a druhý končí po pokusu o sebevraždu v blázinci. Takové negativní stereotypy promiskuitních a nemorálních homosexuálů jsou v českých filmech reprodukovány navzdory tomu, že v době jejich vzniku se již o tématu homosexuality veřejně mluví a považuje se za jednu z variant sexuálního zaměření, která nemá žádnou spojitost s charakterem takového jedince.

Výjimkou mezi těmito negativními zobrazeními je *Zkouškové období* Zdeňka Trošky z roku 1990. Tento film ukazuje homosexualitu jako něco, co její nositel nemůže změnit, nijak to nemění jeho charakter, pouze to jistým způsobem ztěžuje jeho postavení ve světě. Jde ovšem absolventský film, který nebyl promítán v kinech, proto je dnes prakticky nedostupný. Jediné veřejné promítání poslední doby se

uskutečnilo v roce 2007 na festivalu Mezipatra²⁵ v rámci ohlédnutí za homosexualitou v českém filmu.

Lesbismus je od 60. let v českém filmu takřka neviditelný, objevuje se až v thrilleru *Requiem pro panenku* z roku 1991 a velmi okrajově v československé *Fontáně pre Zuzanu II*. Oba filmy k jeho ilustraci používají stereotypu lesby-sadistky, který je znám z některých amerických filmů²⁶. Postavy, které se svým chováním projevují jako lesby, jsou v těchto filmech sadistické, bezcitné a násilnické a jejich vykreslení je ploché a jednoznačné.

V období komunismu si pochopitelně z ideologických důvodů do českých kin nenašly cestu ani zahraniční filmy, které homosexualitu a gaye a lesby prezentovaly jako normální a integrální součást společnosti a jež v té době již samozřejmě existovaly [Sokolová 2006; 3-4].

Jak jsem již naznačila, zvrát v přístupu k homosexualitě v médiích po nástupu demokracie nebyl okamžitý. Na začátku devadesátých let bylo její zobrazování stále ovlivněno léty tabuizace, nepodložených domněnek a falešných představ. Postupná proměna nastává přibližně až od poloviny 90. let.

Na tom má velký podíl zejména Česká televize zařazováním zahraničních mainstreamových²⁷ i nezávislých filmů s gay a lesbickou tematikou do svého programu (např. *Hra na pláč*, *Philadelphia*, *Antonia*, *Jsou z nás*, *Ptačí klec*, *Můj růžový život*, *Vše o mé matce*, *Kdyby zdi mohly mluvit 2* či *Nevědomé víly*). „Do mainstreamové české vizuální kultury se tak dostaly filmy, které vesměs reprezentují homosexualitu a gaye a lesby samozřejmě, pozitivně, v rozmanitých

---

²⁵ Mezipatra jsou český gay a lesbický filmový festival pořádaný každoročně v Praze a v Brně. Podrobněji se o něm zmiňuji v poznámce pod čarou číslo 30 na straně 37.

²⁶ viz. kapitola Stereotypizace a film na stránkách 27-29

²⁷ středně nebo vysokorozpočtový film zacílený na široké spektrum diváků

historických a společenských kontextech“ [Sokolová 2006; 4]. Vedle toho se díky ní na českých obrazovkách objevily specificky zaměřené pořady jako je LeGaTo²⁸ či Q²⁹.

Také v kinech se začaly objevovat filmy dotýkající se stejnopohlavních vztahů, i když velmi pomalu a povětšinou pouze z hollywoodské mainstreamové produkce (např. *Daleko do nebe*, *Kluci nepláčou*, *Hodiny*, či často skloňovaná *Zkrocená hora*) [Sokolová 2006; 7].

Velmi důležitou roli v zobrazování LGBT komunity hrají filmové festivaly, díky nimž má publikum možnost seznámit se se zahraničními filmy, které nemají komerční potenciál, a proto se do nabídky českých kin nedostanou. Za zmínku stojí Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary, festival dokumentárních filmů Jeden svět, speciální sekce Jiný břeh na festivalu Febiofest, jejímž podtitulem je Gay a lesbické kino, a především filmový festival Mezipatra³⁰, jediný gay a lesbický filmový festival v postkomunistické Evropě.

---

²⁸ kulturně-publicistický magazín o lesbických ženách, gayích a translidech, který byl v České televizi uváděn od roku 2003 do konce roku 2005.

²⁹ zábavný týdeník volně propojující kulturní, společenská a politická témata, nahlížená pohledem queer komunity vysílaný od ledna roku 2007

³⁰ Festival Mezipatra vznikl v roce 2000 jako specializovaný soutěžní filmový festival uvádějící filmy s gay, lesbickou, bisexuální a transgender tematikou. Nezaměřuje se však pouze na publikum z řad vlastní komunity, jejím cílem je také přiblížit život sexuálních minorit většinové společnosti a přispět tak k jejich emancipaci v České republice. Součástí festivalu jsou mnohé doprovodné akce kulturního i edukačního charakteru. Festival je pořádán každoročně na přelomu října a listopadu v Brně a Praze a jeho ozvěny potom v několika dalších městech v České republice i na Slovensku. V letošním roce se bude konat jubilejní 10. ročník.

Jeho důležitost spočívá nejen ve stmelování LGBT komunity, ale také v jejím přibližování heterosexuálnímu publiku, které představuje přibližně polovinu z celkového počtu návštěvníků. [rozhovor s Martinem Strachoněm, vedoucím produkce festivalu 2008].

Přibližně až od začátku 21. století se v české kinematografii vyskytuje korektní obraz homosexuála, který není postižen stereotypem směšnosti či perverze. Ukazuje ho jako normálního a plnohodnotného člena společnosti, jehož odlišná orientace již není stěžejní pro určování jeho charakteru. Stejně jako ostatní postavy je komplexním jedincem s dobrými i špatnými stránkami. V těchto filmech se často objevuje motiv předsudečného okolí, kterému musí čelit. K reálnému vykreslení homosexuálů v současné české společnosti je třeba zobrazit i negativní postoje některých lidí k nim. Zatímco ve filmech *Cesta z města* (2000), *Nuda v Brně* (2003) či *Účastníci zájezdu* (2006) byly tyto postavy jen vedlejšími, ve filmech *Pusinky* (2007) a *Venkovský učitel* (2008) už tvoří hlavní dějovou linii.

Ačkoliv tyto filmy stále vyvolávají rozruch a jsou svým způsobem považovány za kontroverzní, je nepochybné, že v posledních několika letech se reprezentace gayů a leseb v českých vizuálních médiích hodně změnila. Nejenom, že se zvýšila jejich viditelnost, ale kontexty, ve kterých se objevují, se stále více rozrůžňují, což „zabraňuje vytváření jak negativních, tak oslavných, zjednodušených a plochých obrazů jejich žití a identit“ [Sokolová 2006; 3].

Tomu nahrává pozitivní progres v celospolečenském vnímání homosexuality zapříčiněný vzrůstající liberalizací společnosti, informovaností o problematice homosexuality a homofobie, zviditelňováním gay a lesbických sdružení (Gay iniciativa, eLnadrouhou apod.), akcí (např. festivaly, Queer Parade) či webových portálů.

Ačkoliv strach s reakce okolí nadále přetrvává, stále více neheterosexuálů veřejně odhaluje svoji orientaci a to i z řad mediálně slavných lidí jak v České republice, tak v zahraničí. I díky větší

otevřenosti této stále početnější skupiny tzv. „vyoutovaných“³¹ homosexuálů či bisexuálů jsou stejnopohlavní vztahy pokládány za běžnější a jsou přijímány společností lépe než v minulosti. V současnosti je mnohokrát ověřeno, že homosexualita je přirozenou variantou sexuálního zaměření, a společnost se s tímto faktem postupně vyrovnává. To je znát i na výsledcích průzkumu CVVM z května 2007, ve kterém 69 % respondentů souhlasilo s právem gayů a leseb uzavírat registrované partnerství.

---

³¹ český slangový výraz využívaný LGBT komunitou k označení člověka, který „se přiznal“ ke své odlišné orientaci, tj. prošel takzvaným „coming outem“
Slovní spojení „přiznal se“ ve smyslu coming outu v českém prostředí je poměrně nešťastnou záležitostí, neboť Slovník českého jazyka, ale definuje slovo „přiznat“ pomocí spojení „přiznat chybu, přiznat vinu, přiznat se k nevěře apod.“ [Fafejta 2004, 145], což implikuje domněnku, že homosexualita je něco negativního, za co by se její nositel měl stydět.

ZÁVĚR

Ať chceme, nebo ne, média ovlivňují náš pohled na svět. To, jakým způsobem informují o událostech, do značné míry formuje naše názory a postoje. Vizuální prezentace sexuálních menšin hraje proto důležitou roli v utváření vzájemných vztahů mezi nimi a heterosexuální většinou. Jejich viditelnost a podoba jejich zobrazování je o to důležitější vzhledem k faktu, že společnost přebírá poselství zabalené ve formě zábavy snadněji než jakýmkoliv jiným způsobem. Tímto poselstvím by mělo být stvrzení, že LGBT lidé jsou navzdory své „jinakosti“ stejní jako všichni ostatní.

V minulosti byli homosexuální jedinci médii často opomíjeni nebo byl jejich mediální obraz deformován stereotypy, zejména v posledním desetiletí se však celkový přístup společnosti k homosexualitě mění a tím se mění i mediální materiál, jenž ji reprezentuje. Viditelnost v médiích a ve filmu zase zpětně ovlivňuje společenské klima, neboť čím častěji se homosexuální postavy či chování objevuje, tím obvyklejším a „normálnějším“ se zdá. Možná, že jednou nastane doba, kdy si diváci natolik zvyknou na homosexualitu, která existuje jak ve společnosti, tak ve filmu, že se budou soustředit na charakter spíš než na orientaci postav. To však ještě nějakou chvíli potrvá, protože ačkoliv se tento proces ubírá správným směrem, jeho rychlost není nijak závratná.

BIBLIOGRAFIE

monografie, antologie, sborníky

- BEŇOVÁ, Kateřina, et al.: *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. 72 s. Dostupný z WWW: <www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf>. ISBN 978-80-87041-33-8.
- BERGER, Peter – LUCKMANN, Thomas: *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii věděni*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 216 s. ISBN 80-85959-46-1.
- BORDWELL, David – THOMPSONOVÁ, Kristin: *Dějiny filmu: přehled světové kinematografie*. Praha: Akademie múzických umění, 2007. 827 s. ISBN 978-80-7331-091-2.
- BOURDIEU, Pierre: *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum, 2000. 148 s. ISBN 80-7184-775-5.
- BRZEK, Antonín – PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava: *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia medica, 1992. 124 s. ISBN 80-85526-03-4.
- BURTON, Graeme – JIRÁK, Jan: *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister and Principal, 2001. 392 s. ISBN 80-85947-67-6.
- DUBAJ, Štěpán: O postoji bratislavské společnosti k problematice homosexuality. In: Janošová, Pavlína: *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum, 2000. 218 s. ISBN 80-7184-954-5
- FAFEJTA, Martin: *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Jan Piszkiwicz, 2004. 159 s. ISBN 80-86768-06-6
- GIDDENS, Anthony: *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
- GRONEMEYER, Andrea: *Film*. Brno: Computer Press, 2004. 192 s. ISBN 80-251-0209-2

- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. 286 s. ISBN 80-7178-535-0.
- JANOŠOVÁ, Pavlína: *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum, 2000. 218 s. ISBN 80-7184-954-5
- JARVIE, Ian Charles: *Movies and society*. New York: Basic Books, 1970. 394 s. ISBN 978-0465047376.
- JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara: *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003, 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4
- Kolektiv autorů: *Film a divák: čtyři studie ze sociologie a psychologie filmu*. Praha: Filmový ústav, 1967, 87 s.
- ONDRISOVÁ, Sylvia – ŠÍPOŠOVÁ, Marianna – ČERVENKOVÁ, Ivana: *Neviditelná menšina (Čo ne/vieme o sexuálnej orientácii)*. Bratislava: Nadacia Občan a demokracia, 2002. 166 s. ISBN 80-968528-5-X.
- RUPP, Leila J.: *Vytoužená minulost*. Praha: One Woman Press, 2002, 275 s. ISBN 80-86356-11-6.
- RUSSO, Vitto: *The Celluloid Closet: Homosexuality in The Movies*. New York: Harper & Row , 1987. 368 s. ISBN 0-06-096132-5.
- SOKOLOVÁ, Věra. Reprezentace gayů a leseb v mainstreamových vizuálních médiích. In KOUT, Jan, RUMPEL, Aleš, STRACHOŇ, Martin. *Mediální obraz leseb a gayů*. 1. vyd. Brno : STUD, 2006. s. 3-7. Dostupný z WWW: <www.stud.cz/view-document-details/54-medialni-obraz-leseb-a-gayu.html>. ISBN 80-239-8120-X.
- SPARGO, Tamsin.: *Foucault a teorie podivného*. Praha: Triton, 2001. 72 s. ISBN 80-7254-210-9
- SVITÁK, Ivan: *Sociologie filmu*. Praha: Filmový ústav, 1967. 103 s.

- WINKLER, Jiří – PETRUSEK, Miloslav: *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. 2 sv. (747, 749 s.). ISBN 80-7184-164-1.

časopisy

- ZEMAN, Pavel. Tři pohledy na cenzurní praxi a kulturní politiku KSČ v letech 1945 – 1971. *Illuminace*. 1. 1. 1995, roč. 7, č. 3, s. 130-132.

akademické práce

- CHLUMSKÁ, Eva: *Homosexualita v médiích: Mediální reprezentace gayů a leseb*. Olomouc, 2007. 61 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Fafejta, PhD.
- DÖRROVÁ, Jindřiška: *Vliv médií na utváření hodnot veřejnosti: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra občanské výchovy, 2007. Vedoucí diplomové práce PhDr. Milan Valach, Ph.D.
- PECHOVÁ, Olga: *Homosexualita a poruchy pohlavní identity: diplomová práce*, Olomouc: Univerzita Palackého, Filosofická fakulta, Katedra psychologie, 2004. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Alena Plháková Csc.

elektronické zdroje

- ČESÁLKOVÁ, Lucie. Otravné červené číslo v kroužku: Regulace filmů v České republice. *Cinepur* [online]. 2007, roč. 16, č. 54 [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://cinepur.cz/article.php?article=1339>>. ISSN 1213-516X.
- JIRÁK, Jan: O stereotypch v médiích aneb Svět, který vidí média. *Metodický portál* [online]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005a, 13. 9. 2005 [cit. 2009-02-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.rvp.cz/clanek/190/284>>. ISSN 1802-4785.

- JIRÁK, Jan: O účincích médií. *Metodický portál* [online]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005b, 20. 6. 2005 [cit. 2009-02-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.rvp.cz/clanek/282/246>>. ISSN 1802-4785.
- JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara: Média a jejich role ve společnosti. *Metodický portál* [online]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2006, 10. 5. 2006 [cit. 2009-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.rvp.cz/clanek/282/555>>. ISSN 1802-4785.
- Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ. *Totalita.cz* [online]. Oddělení propagandy a agitace ÚV KSČ, Praha, 1971, 1999-2009 [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.totalita.cz/texty/poucení.php>>.
- SOKOLOVÁ, Věra: Současné trendy feministického myšlení. *Nové ženy* [online]. Žába na prameni, 2007, 03. 09. 2007 [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.novezeny.eu/genderovaochutnavka-slovník/soucasne-trendy-feministickeho-mysleni>>.
- VACKOVÁ, Barbora: Cenzura. *Revue pro média* [online]. 2001, roč. 2, č. 2 [cit. 2009-02-23]. Dostupný z WWW: <<http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/cenzura.htm>>. ISSN 1214-7494.
- VLADYKA, Milan: Stereotypizace. *Revue pro média* [online]. 2004, roč. 4, č. 9 [cit. 2009-02-23]. Dostupný z WWW: <<http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/stereotypizace.htm>>. ISSN 1214-7494.
- WEISS, Petr – ZVĚŘINA, Jaroslav: *Sexuální chování obyvatel ČR (srovnání let 1993, 1998 a 2003)* [online]. Sexuologický ústav 1. lékařské fakulty UK a VFN v Praze. 2003, [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://sex.systemic.cz/archive/cze/textbook2005/weiss2.pdf>>.

- WOLD, Rick: *Fifty Years After Kinsey: A Continuing Look at Human Sexuality* [online]. 1997, [cit. 2009-02-18]. Dostupný z WWW: < <http://www.sover.net/~pisces59/psy408409.htm>>.

FILMOGRAFIE

- Antonia* (Marleen Gorris, Nizozemí/Belgie/VB, 1995)
- Báječný! Příběh teplého filmu* (*Fabulous! The Story of Queer Cinema*, Lisa Ades, Lesli Klainberg, USA, 2006)
- Caged* (John Cromwell, USA, 1950)
- Call Her Savage* (John Francis Dillon, USA, 1932)
- Cesta z města* (Tomáš Vorel st., ČR, 2000)
- Ctitel* (*The Fan*, Edward Bianchi, USA, 1981)
- Daleko do nebe* (*Far from Heaven*, Todd Haynes, USA, 2002)
- Dětská hodinka* (*The Children's Hour*, William Wyler, USA, 1962)
- Dracula's daughter* (Lambert Hillyer, USA, 1936)
- Et mourir de plaisir* (Roger Vadim, Francie/Itálie, 1960),
- Fontána pre Zuzanu II* (Dušan Rapoš, Slovensko/ČR, 1993)
- Hlad* (*The Hunger*, Tony Scott, VB, 1983)
- Hodiny* (*The Hours*, Stephen Daldry, USA, 2002)
- Hotel pro cizince* (Antonín Máša, Československo, 1966)
- Hra na pláč* (*The Crying Game*, Neil Jordan, VB/Japonsko, 1992),
- Irene* (Alfred E. Green, USA, 1926)
- Jak svět přichází o básníky* (Dušan Klein, Československo, 1981)
- Jak ukrást Dagmaru* (Jaroslav Soukup, ČR, 2001)
- Jsou z nás* (*The Sum of Us*, Geoff Burton, Kevin Dowling Austrálie, 1994)
- Kdyby zdi mohly mluvit 2* (*If These Walls Could Talk 2*, Martha Coolidge, Jane Anderson, Anne Heche, USA, 2000)
- Kluci nepláčou* (*Boys Don't Cry*, Kimberly Peirce, USA, 1999)
- Královna Kristina* (*Queen Christina*, Rouben Mamoulian, USA, 1933)
- Las Vampiras* (Jesus Franco, Španělsko/Západní Německo, 1971)
- Mandragora* (Wiktor Grodecki, ČR, 1996)
- Maroko* (*Morocco*, Josef von Sternberg, USA, 1930)
- Můj růžový život* (*Ma vie en rose*, Alain Berliner, Francie/Belgie/VB, 1997)

Na jedné lodi (Martin Pátek, ČR 2003)

Na lovu (*The Cruising*, William Friedkin, USA/Západní Německo, 1980)

Nevědomé víly (*Le Fate ignoranti*, Ferzan Ozpetek, Itálie/Francie, 2001)

Nuda v Brně (Vladimír Morávek, ČR, 2003)

Philadelphia (Jonathan Demme, USA, 1993)

Ptačí klec (*Birdcage*, Mike Nichols, USA, 1996)

Pusinky (Karin Babinská, ČR, 2007)

Requiem pro panenku (Filip Renč, ČR, 1991)

Sedmikrásky (Věra Chytilová, Československo, 1966)

Slunce, seno a pár facek (Zdeněk Troška, Československo, 1989)

Slunce, seno, erotika (Zdeněk Troška, Československo, 1991)

Slunce, seno, jahody (Zdeněk Troška, Československo, 1984)

Šeptej (David Ondříček, ČR, 1996)

Tea and Sympathy (Vincente Minnelli, USA, 1956)

The Fox (Mark Rydell, USA, 1967)

The Leading Lady (Ned Finley, USA, 1911)

Účastníci zájezdu (Jiří Vejdělek, ČR, 2006)

Údolí včel (František Vlácil, Československo, 1967)

Valérie a týden divů (Jaromil Jireš, Československo, 1970)

Venkovský učitel (Bohdan Sláma, ČR, 2008)

Vše o mé matce (*Todo sobre mi madre*, Pedro Almodóvar, Španělsko/Francie, 1999)

Windows (Gordon Willis, USA, 1980)

Young Man With a Horn (Michael Curtiz, USA, 1950)

Zapovězené plátno (*The Celluloid Closet*, Rob Epstein, Jeffrey Friedman, USA, 1995)

Základní instinkt (*The Basic Instinkt*, Paul Verhoeven, USA/Francie, 1992)

Zkouškové období (Zdeněk Troška, Československo, 1990)

Zkrocená hora (*Brokeback Mountain*, Ang Lee, USA, 2005)